

Koettavaa ja nähtävää

Sydän-Hämeen yhtenä muinaispitäjänä tunnettu Sääksmäki ihastuttaa kauniilla, kulttuurillisesti arvokkailla maisemillaan ja mielenkiintoisella historiallaan.

Muinaisjäänösalueelta löydetyt hautaröykkiöt, muinaiset viljelyalueet, uhrikivet ja asuinpaikat paljastavat, että alueella on asuttu ja viljelty maata jo rautakaudelta lähtien. Jylhissä maisemissa sijaitseva Rapolan muinaislinna on Suomen suurin ja se on aikanaan hallinnut Hämeen tärkeimpiä vesistöreittejä.

Muinaismaiseman lisäksi Sääksmäellä voi ihailla tyyppilliseen hämäläiseen maisemaan kuuluvia kumpuilevia viljelyksiä ja ihastuttavia huvilamiljoitja.

Vanaveden vesistö saarineen jakaa Sääksmäen kolmeen osaan: Kirkonpuoli, Saarioispuoli ja Pohjois-Sääksmäki. Tähän esitteeseen on koottu mielenkiintoisia kohteita, yrityksiä ja upeita maisemia Kirkonpuolen ja Saarioispuolen alueilta.

Tervetuloa Sääksmäelle kulttuurimaisemaan!

Huittulan tarinakartta

Tutustu Huittulan kylän kanta-tilojen historiaan, maisemiin ja kyläläisten tarinoihin skannamalla oheinen QR-koodi.

10 Maaseutu Maistuu

Ritvalan kylällä sijaitsee Maaseutu Maistuu -yrityksen leipomo ja suoramyntipiste, jonka monipuolisesta valikoimasta löytyy herkullisia, kotimaisista raaka-aineista valmistettuja leipiä ja makeita pulla- ja leivonnaist tuotteita. Pitopalvelutoimintaan erikoistuneelta yritykseltä voi myös tilata maukasta lähiruokaa ja -herkkuja erilaisiin tilaisuuksiin.

- 📍 Oitintie 50
- 🌐 [maaseutumaistuu.fi](#)
- 📘 Maaseutu Maistuu Pitopalvelu
- 📷 [maaseutumaistuu](#)

11 Ritvalan Nuorisoseurantalo

Ritvalassa juhliitaan joka helluntai Suomen vanhinta kansanperinnejuhlaa, Ritvalan Helkajuhlaa. Perinteen ydin on helkavirsiä laulava, kylän teillä ristinmuotoisen reitin kulkeva neitokulkue. Helkajuhlien lisäksi Ritvalan Nuorisoseurantalolla järjestetään erilaisia tapahtumia, tansseja ja kursseja.

- 📍 Oitintie 73
- 🌐 [menyt.fi/#rns](#)
- 📘 Ritvalan Nuorisoseura

Kuva: Ritvalan Nuorisoseura

1 Kesäpihan puutarha

Vehreissä perinnemaisemissa sijaitseva Kesäpihan Puutarha on viljelytavoiltaan vihreämpi uuden sukupolven marjatila. Puutarhan valikoimassa on mansikoita, vadelmia, karhunvatukoita, pensasmustikoita ja herukoita. Satokaudella tuoreita marjoja on saatavilla tilamyyrmälästä valmiiksi poimittuina tai mansikkapelloilta itse poimien.

- 📍 Viuhantie 238
- 🌐 [kesapihanpuutarha.fi](#)
- 🌐 [kesapiha.fi](#)
- 📘 Kesäpihan Puutarha
- 📷 [kesapihanpuutarha.fi](#)

2 Rapola

Rapolanharju on yksi maamme merkittävimpiä linnanvuoria. Harjun jylhissä maisemissa kulkevia patikointireittejä kulkemalla pääsee tutustumaan alueen arvokkaaseen esihistorialliseen kulttuuriperintöön, johon kuuluvat Suomen suurin linnanvuori, rautakautisia asuinpaikkoja, muinaispelto, uhri- eli kuppikiviä ja kalmistoja. Patikointiretken voi aloittaa Voipaalan taidekeskuksen parkkipaikalta.

- 📍 Sääksmäentie 772 (Voipaala)
- 🌐 [luuntoon.fi/rapola](#)

Kuva: Valkeakosken kaupunki

Kuva: Maarja Urb

Kuva: Sääksmäen seurakunta

12 Pappilanniemen kurssikeskus

Vuonna 2020 peruskorjatussa Pappilanniemen kurssikeskuksessa voi majoittua kaunista järvimaisemaa ihaillen. Luonnosta voi nauttia pihapiiristä lähtevällä maisemapolulla, jonka varrella on nuotiopaikka ja ulkokirkko. Ryhmille Pappilanniemestä löytyy hyvin varusteltuja kokous- ja juhlatiloja sekä iso ruokasali, johon voi tilata noutopöytäruokailun. Rentoutumishetkiä tai illanistujaisia varten rannasta löytyy myös tilava rantasaua. Pappilanniemi on avoinna ympäri vuoden.

- 📍 Pappilanniemi 51
- 🌐 [pappilanniemi.fi](#)
- 📘 Pappilanniemen kurssikeskus
- 📷 [pappilanniemenkurssikeskus](#)

13 Sääksmäen silta

Vuonna 1963 valmistuneen riippusillan ylittävälle matkailijoille tarjoaa nostalginen ravintola Sääksmäen Silta pysähdyspaikan, jonka aikana voi nauttia leipomotuotteista kauniissa järvimaisemassa. Pihapiiristä löytyy lapsille sopiva uimaranta.

- 📍 Hämeenlinnantie 28
- 🌐 [saaksmaensilta.com](#)
- 📘 Ravintola Sääksmäen Silta

Kuva: Voipaalan taidekeskus

3 Voipaala

Voipaalan taidekeskuksessa on ympäri vuoden vaihtuvia taidenäyttelyitä ja alueella järjestetään erilaisia tapahtumia markkinoista konsertteihin. Kahvilan herkuja tullaan nauttimaan kauempaakin. Jugend-kartano ja satoja vuosia vanha puutarha luovat upeat puitteet tilaisuuksille, joita varten tiloja voi vuokrata. Muissa rakennuksissa toimivat Helkanhelmi Wellness Spa ja Hoitola Tasapaino sekä paikallisten tuotteiden myymälä Aurinkohuoneen Aarteet. Kesällä kahvilasta voi vuokrata polkupyöriä.

- 📍 Sääksmäentie 772
- 🌐 [voipaala.valkeakoski.fi](#)
- 📘 Voipaalan taidekeskus
- 📷 [voipaala](#)

4 Tervapääsky

Rapolan Linnanvuoren jatkeen, Kelhinharjun, rinteillä on asuttu kauan. Arkkitehti Lars Sonck suunnitteli 1913 maiseman ytimeen kirkkoa vastapäätä ystävälleen tohtori Th.Renvallille kansallisromanttisen mustan huvilan. Niinikankaan perhe avaa kesäisin muutamaksi viikoksi tämän pieteetillä entisöidyn talonsa puutarhakahvila Tervapääskynä ja pienenä kulttuurikeskuksena kiireettömille, arkkitehtuurista, historiasta ja puutarhoista kiinnostuneille.

- 📍 Sääksmäentie 825
- 🌐 [lighthouse.fi/tervapaasky](#)
- Aukioloajat: 📘 Tervapääsky puutarhakahvila

14 Visavuori

Visavuori on kuvanveistäjä Emil Wikströmin kansallisromanttinen taiteilijakoti ja ateljee. Erikoisen, hirsisen asuinrakennuksen sisustus on alkuperäinen ja ateljeessa voi veistosten lisäksi ihailla talvipuutarhaa ja tähtitornia. Visavuoresta löytyy myös Kari-paviljonki, joka esittelee pilapiirtäjä Kari Suomalaisen töitä. Ateljeessa toimii kesäisin tunnelmallinen museo-kahvila. Museoalueelle pääsee myös vesitse, sillä sen pohjoispuolella on vierasvenelaituri ja Suomen Hopealinjan reittiliikenne kulkee Visavuoren kautta.

- 📍 Visavuorentie 80
- 🌐 [visavuori.com](#)
- 📘 Visavuoren museo

Kuva: Tommi Käppi

Kuva: Päivölän opisto

15 Päivölän opisto

Rauhallisella Päivölänmäellä sijaitseva Päivölän opisto on yksityinen ja riippumaton sisäoppilaitos, jolla on yli 120-vuotinen historia. Vakituisten opintolinjojen lisäksi opistossa järjestetään vuosittain yli sata lyhytkurssia. Monipuolisen kurssivalikoiman lisäksi Päivölän opisto tarjoaa myös edullista majoitusta ja monipuolista tilavuokrausta viihtyisässä miljöössä.

- 📍 Päivöläntie 52
- 🌐 [paivola.fi](#)
- 📘 Päivölän opisto
- 📷 [paivolanoipisto](#)

5 Sääksmäen kirkko

Vuoden 1500 paikkeilla rakennettu Sääksmäen harmaakivikirkko paloi toisena pääsiäispäivänä 1929. Uudelleen rakennettu kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1933, jolloin kirkossa oli alkuperäistä enää sen itä- ja länsipäädyt. Nykyään Sääksmäen kaunis kivi-kirkko toimii tiekirkkona, jota kannattaa käydä ihastelemassa jo sääksmäkeläisen taiteilija Kalle Carlstedtin maalaamiin katto- ja seinämaalauksen vuoksi.

- 📍 Kirkkovainiontie 10
- 🌐 [saaksmaenseurakunta.fi/saaksmaenkirkko](#)

Kuva: Sääksmäen seurakunta

6 Räsälän luomutila

Räsälä on yksi Huittulan kylän kantatiloista. Luomutilalla viljellään mustaherukkaa, vadelmaa ja tyrniä sekä monipuolisesti erilaisia kasviksia. Tilalla voi myös itse poimia pensasmarjoja, kaunista maalaismaismaa samalla ihaillen. Niin suoramyntiä kuin itsepöimintäkin on avoinna sopimuksen mukaan.

- 📍 Huittulantie 243
- 🌐 [rasalanluomutila.fi](#)

Kuva: Mika Kylmäniemi

16 Paasia

Tarttilan kylän vanhin rustholli Paasia toimi yli sata vuotta sitten kuvanveistäjä Aukusti Veuron ensimmäisenä kotiateljeena. Nykyisin talossa toimii pieni luontaishoitola, ja Aukustin ateljeessa järjestetään kulttuuritilaisuuksia ja hyvinvointikoulutuksia. Paasialta voi myös tiedustella Rapolan opaspalveluita.

- 📍 Tarttilanraitti 6
- 🌐 [paasia.fi](#)
- 📘 Paasian Kulta-aika
- 📘 Paasian Rohtokukka

17 Tarttis-tori

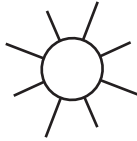
Seitsemän kertaa vuodessa Tarttilan kyläkoululla pystytetään idyllinen maaseututori, jossa myydään vain aidosti lähiseudulla tuotettuja tuotteita. Maaseututorilla pistäytyvä löytää myyntipöydistä mm. kotileipureiden suolaisia ja makeita herkuja, lähituottajien kananmunia, kutunjuustoa ja luomujauhoja sekä paikallisten käsityöntekijöiden laadukkaita koruja, tekstiilejä ja puutöitä. Lähiutuotteiden ystäville Tarttis-tori on ehdoton käyntikohde.

- 📍 Koulukuja 4
- 🌐 [saarioispuoli.com/tarttis.html](#)
- 📘 Tarttis maaseututori
- 📷 [tarttis.tori](#)

7 Säres Center

Kenties Pohjoismaiden hienoimmalla Airsoft-radalla järjestetään erilaisia pelitapahtumia ja harjoituksia. Rata on rakennettu entiselle Rironmäen sorakuopalle vuonna 2020. Tapahtumien ulkopuolella alueella voi vapaasti treenata kuntosadan kuntoilulaitteilla ja kulkea luontopoluilla vaihtelevassa maastossa. Lisäksi Säres Centerin aluetta on mahdollista vuokrata monenlaisiin yksityistapahtumiin.

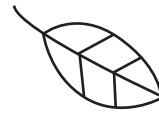
- 📍 Huittulantie 327
- 🌐 [sares.fi/sares-center](#)

8 Hakalanranta

SFC Hakalanranta on rauhallinen leirintäalue Vanajaveden rannassa. Karavaanareille suunnattujen palveluiden lisäksi alueelta löytyy yleinen hiekkapohjainen uimaranta, joka soveltuu hyvin pienillekin lapsille. Uimarannalla on myös vehreä nurmialue piknikin viettoon ja kaikille avoin grillipaikka.

- 📍 Hakalanranta 51
- 🌐 [sfc-hakalanranta.com](#)
- 📘 SFC Hakalanranta

9 Toijalan Taimitarha

Toijalan Taimitarhan vahvuuksia ovat asiantunteva palvelu ja monipuolinen taimivalikoima, josta noin 80% on taimitarhan omaa tuotantoa. Valikoimasta löytyy muun muassa kestävästi tuotettuja hyötykasveja, hedelmäpuita, koristepensaita ja ruusuja.

- 📍 Ritvalanraitti 87
- 🌐 [toijalantaimitarha.fi](#)
- 📘 Toijalan Taimitarha

Tiesitkö?

Maa-alueista, tiloista ja muista omistuksista kirkkoherralle maksettavia veroja säädettiin ja korotettiin 1300-luvulla. Osa sääksmäkeläisistä talonpojista vastusti verojen korotusta suuresti. Kirkkoherra Henricus Hartmann valitti talonpoikien niskuroinnista paaville Avignoniin, joka sijaitsee nykyisen Etelä-Ranskan alueella. Vuonna 1340 paavi Benedictus XII lähetti Sääksmäelle bullan, jonka mukaan talonpojat asetettiin pannaan eli kirkonkiroukseen mikäli veroja ei makseta. Siitä, asettiko kirkkoherra lopulta niskuroivia talonpoikia pannaan, ei ole tarkkaa tietoa.

Kuva: Lahisten kartano

18 Lahisten kartano

Lahisten kartano on yksi Hämeen vanhimmista rälsstitiloista ja mainitaan asumakartanona jo 1400-luvun alkupuoliskolla. Vanajaveden rannalla, laajan viljelysaukean laidalla sijaitsevalla tilalla kasvatetaan ja jalostetaan korkeatasoista Simmentallihakarjaa perinteitä vaalien. Lisäksi tilalla harjoitetaan viljanviljelyä ja metsätaloutta. Ennakkoon varaamalla tai kartanon järjestämissä myyntitilaisuuksissa voi ostaa suoramyntinä korkealuokkaisia, eettisesti ja kestävästi tuotettuja lihatuotteita.

- 📍 Lahistentie 245
- 🌐 [lahistenkartano.fi](#)
- 📘 Lahisten Kartano

Tervetuloa Sääksmäelle

Arvokkaita kulttuurimaisemia ja elämyksiä Vanajaveden molemmin puolin

Tämä esite on kehitetty osana MAISA – Maiseman arvo - maaseudun ekosysteemipalveluiden pilotihanketta (2018–2020).

2020

Kannen kuvat

Ylä- ja keskikuvit: Tommi Käppi
Alarivi: Ritvalan Nuorisoseura ja
Mika Pitkänen

1 Kesäpihan Puutarha	10 Maaseutu Maistuu
2 Rapola	11 Ritvalan Nuorisoseuratalo
3 Voipaala	12 Pappilanniemen kurssikeskus
4 Tervapääsky	13 Sääksmäen silta
5 Sääksmäen kirkko	14 Visavuori
6 Räsälän luomutila	15 Päivölän opisto
7 Säres Center	16 Paasia
8 Hakalanranta	17 Tarttis-tori
9 Toijalan Taimitarha	18 Lahisten kartano

Maisemat

Alueen kulttuurillisesti arvokkaat ja paikallisten suosittelemat upeat maisemat on merkattu karttaan silmä-ikonilla.

Saarioispuolen luontopolku

Saarioisjärven kiertää 9,7 km pituinen luontopolku, joka kulkee suo-, viljely- ja asuinalueilla. Järven itäpuolella on myös kaksi lintutornia. Luontopolulle pääsee Päivölän opiston laavulta tai muualta maastosta löytyvien oranssi-päisten merkkipaalujen kohdilta.

Maisemareittejä

Maisemareittejä voi kulkea kävellen tai pyörällä. Kesäaikaan polkupyöriä voi vuokrata Voipaalan kartanokahvilasta. Rapolanharjulla maastopyöräily on kielletty.

- Siltareitti**
Voipaala - Visavuori - Voipaala
Noin 12,4km
Vuonna 1963 valmistuneelta Vanajaveden ylittävältä riippusillalta voi nauttia molemmin puolin lumoavasta järvimaisemasta.
- Tarttilan raitti**
Voipaala - Tarttila - Voipaala
Noin 17,6km
Vanhojen talojen ja kauniiden puutarhojen muodostamassa Tarttilan kylässä voi tuntea idyllisen ja tiiviin kyläyhteisön.
- Huittulan raitti**
Voipaala - Huittula - Voipaala
Noin 4,8km
Huittulan harjun viertä kulkevalta kylänraitilta voi aistia entisaikojen tunnelmaa. Alueella on ollut asutusta jo rautakaudelta lähtien.
- Ritvalan lenkki**
Voipaala - Ritvala - Voipaala
Noin 13,5km
Lenkin varrella voi ihastella ikaikaisista Helka-juhlistaan tunnettua Ritvalan kylää ja harjun päältä aukeavaa peltomaisemaa.

